

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

МАТЕРІАЛИ
*II Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених*

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА**

Випуск 2
4 листопада 2022 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2022 рік

Друкується згідно листа Міністерства освіти і науки України «Про проведення міжнародних, всеукраїнських конгресів, форумів, науково-практичних конференцій та семінарів студентів і молодих учених на 2020 рік» (Лист МОН №22.1/10-83 від 19.01.2021) та рішенням Вченої ради факультету дошкільної педагогіки і психології (Протокол №2 від 30.09.2022).

Педагогічний альманах. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика: матеріали II Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (04 листопада 2022 року). Вип. 2. Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2022. 206 с.

Організаційний комітет:

- Богущ А. М. – дійсний член АПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);
- Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);
- Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);
- Булгакова О.Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;
- Левицька М.І. – методист кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, що здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і даних несе автор.

Булгакова О. Ю., Саєнко О. Є. Освітнє середовище ЗДО як умова розвитку регуляторних функцій дітей старшого дошкільного віку.....	77
Велічко Г. В. Види насильства над дітьми.....	83
Сторож В. В. STEM – технологія як інноваційний підхід в розвитку дітей дошкільного віку.....	87

Розділ III Особливості інклюзивних підходів

Ковиліна В. Г., Клецко А. Сучані методологічні підходи до корекції аутичних порушень у дітей.....	94
Ковиліна В. Г., Федорова О. Використання зорових реакцій для оцінки психофізичного стану дітей.....	99
Коргун Л. М., Слюсаренко А. Ю. Формування готовності педагогів до роботи у закладах дошкільної освіти в умовах інклюзії.....	104
Коргун Л. М. Махновська К. А. Корекційна робота з усунення дислалії у дітей дошкільного віку.....	112
Літовченко О. В., Собакіна І. В. Логопедична робота з розвитку просодичних компонентів мовлення при дизартрії у дітей 5-6 років.....	123
Літовченко О. В., Філіппович І. І. Формування мовленнєво-рухових процесів у дітей 5-6 років з дизартрією засобами ігрових комп'ютерних технологій.....	133
Tubychko Y. Peculiarities of voice and intonation speech of children with rhinolalia.....	141

Розділ IV. Професійні якості майбутніх фахівців дошкільних закладів

Бабчук О. Г., Видиневичус О.В. Психологічна проникливість: сутність та структура.....	148
Водолазська О. О. Психологічне благополуччя осіб з різним рівнем схильності до самозмінювання.....	153
Кавиліна Г. К. Проблеми вибірковості сприйняття брехні у психології.....	160
Коренблат О. О. Комунікативна толерантність викладача.....	166

КОМУНІКАТИВНА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ВИКЛАДАЧА

Аспірантка О. О. Коренблат

Проблема толерантності є предметом уваги досить широкого кола дослідників. Так, аналіз психологічної літератури показує, що ця проблема знайшла досить широке відображення в роботах, присвячених з'ясуванню сутності терпимості і толерантності в онтології суспільної свідомості й самосвідомості, проблеми міжетнічної толерантності, толерантності як категорії відносин, комунікативній толерантності, толерантності як етико-психологічної проблеми діяльності педагогічних працівників вищих навчальних закладів. Разом з тим, проблема комунікативної толерантності викладачів вищої школи спеціально не вивчалася.

На наш погляд, сучасний викладач повинен відповідати високим професійним вимогам, щоб бути конкурентоспроможним і затребуваним на ринку праці. Він повинен вміти не тільки проектувати і реалізовувати освітній процес, виходячи з потреб і можливостей студентів, а й вміти вести діалог з представниками різних соціальних груп, культур, релігій і бачити в кожній людині унікальну цінність. Для успішної реалізації цих вимог викладач повинен оволодіти такими загальнокультурними компетенціями, як: - готовність до взаємодії з колегами, до роботи в команді; - готовність до толерантного сприйняття соціальних і культурних відмінностей, шанобливе і дбайливе ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.

Толерантність є однією зі складових характеристик успішного спілкування, міжособистісних і міжгрупових відносин, соціального пізнання, професійного становлення особистості. Аналіз літературних джерел дозволив встановити, що толерантність має два психологічних значення: по-перше, здатність проявляти терпимість до індивідуальних особливостей іншої людини, до сприйняття її такою, якою вона є. Це соціальна або комунікативна толерантність. Виховання толерантних відносин буде належати до формування соціальної комунікативності; по-

друге, толерантність як здатність протистояти несприятливим зовнішнім впливам. При цьому толерантність можна розглядати як психологічну характеристику [8].

Таким чином, толерантність як якість особистості дозволяє викладачу успішно вибудовувати міжособистісні взаємодії з усіма учасниками навчально-виховного процесу, а також давати можливість демонструвати високу стійкість до різного роду стресів, зберігати емоційну стійкість і психологічний комфорт. На наш погляд, толерантність як особистісна характеристика є однією зі складових професійної компетентності студентів педагогічного університету, а в освітньому процесі - показником високого ступеня професійної компетентності викладача.

Розглядаючи теоретичний аспект проблеми комунікативної толерантності, ми зіткнулися з неоднозначністю цього поняття. О. Асмолов розглядає комунікативну толерантність як характеристику особистості, що має складну структуру, основними компонентами якої є мотиваційно-ціннісний, пізнавальний, емоційно-вольовий і поведінковий [2].

В. Бойко розуміє комунікативну толерантність як характеристику ставлення особистості до людей, яка показує ступінь переносимості неприємних або неприйнятних, на її думку, психічних станів, якостей і дій партнерів по взаємодії [5]. Він виділив такі види комунікативної толерантності: - ситуативна комунікативна толерантність: вона проявляється у відносинах даної особистості до конкретної людини; - типологічна комунікативна толерантність: проявляється по відношенню до певного типу особистості або певної групи людей; - професійна комунікативна толерантність: проявляється в процесі здійснення професійної діяльності; - загальна комунікативна толерантність: це тенденція ставлення до людей в цілому, обумовлена властивостями характеру, моральними принципами, рівнем психічного здоров'я; загальна комунікативна толерантність впливає на інші види комунікативної толерантності [5].

Що стосується комунікативної толерантності викладача, то перераховані вище види будуть проявлятися у наступному: 1) ситуативна комунікативна толерантність закріпиться у відноси-

нах викладача до студента; 2) типологічна комунікативна толерантність - у ставленні викладача до колективних типів особистостей студентів або різних групових об'єднань; 3) професійна толерантність - проявляється у ставленні викладача до колективних типів людей, з якими йому доводиться мати справу за родом своєї педагогічної діяльності; 4) загальна комунікативна толерантність - тенденція ставлення викладача до людей в цілому, тенденції, обумовлені життєвим досвідом, установками, властивостями характеру, моральними принципами, станом психічного здоров'я людини.

Одне з найбільш повних визначень комунікативної толерантності запропонувала Є. Балданова. На думку авторки, комунікативна толерантність є соціально значимою властивістю особистості і проявляється в наступному: у повсякденному міжособистісному спілкуванні, повазі до людей, їх поглядів, звичаїв, звичок та смаків; у прагненні до діалогу, співпраці та позитивної оцінки інших; у співпереживанні та емоційній гнучкості у реакціях на нові ситуації. Крім того, існує комунікативна толерантність характеризується наявністю відповідної поведінки в нестандартних ситуаціях, розуміння іншої точки зору, здатність прощати помилки і непорозуміння інших людей, а також допуск неприємних або неприйнятних дій зі сторони взаємодії партнерами [4].

В. Гришук, С. Русакова, в свою чергу, вважають, що комунікативна толерантність - це психосоціальна характеристика особистості, що виявляється у взаємодії особистості з оточуючими людьми і характеризується безконфліктною, комунікативною поведінкою і прийняттям різних якостей і дій суб'єктів для досягнення позитивних цілей [6, 7].

На думку ряду авторів, таких як Ю. Коряпіна, О. Кочергіна, В. Петленко та інших, комунікативна толерантність носить колективний характер, оскільки відображає найважливіші характеристики особистості: особливості виховання, досвід спілкування, культуру цінностей, мотиви і потреби, установки і інтереси, переконання, характер і темперамент. Отже, комунікативну толерантність можна розглядати як психологічну характеристику, яка визначає життєвий шлях і активність особистості.

Багатогранне розуміння комунікативної толерантності

ми знаходимо і в роботах О.Г. Бабчук, яка розглядає комунікативну толерантність як стійку характеристика особистості, завдяки якій здійснюється особливий тип взаємодії індивіда з іншими людьми, заснований на наявності у свідомості суб'єкта успішного, особистісно значущого зразка терпимої (безконфліктної) комунікативної поведінки. [3].

Аналогічної думки дотримується у своєму дослідженні З. Агеєвої, де комунікативна толерантність є інтегративною характеристикою особистості, що складається з таких компонентів, як: психологічна стійкість; загальні позитивні настанови особистості; індивідуальні особистісні якості - емпатія, альтруїзм, толерантність до інших людей та їх індивідуальних особливостей, здатність до співробітництва та кооперації, здатність встановлювати відносини та вести діалог; система особистісних та групових цінностей. [1].

З точки зору дослідників (Н.Асташова, О.Бабчук, Л. Банах, В.Бойко, В.Гришук, М.Джерелієвська та ін.) характеристики особистості партнера, що визначають позитивний емоційний фон спілкування з ним, товариські, а характеристики партнера, що викликають негативне ставлення до нього, не є комунікативними. Людина з низькою загальною комунікативною толерантністю зазвичай виявляє неконтрольовані негативні реакції у відповідь на некомунікативні характеристики партнера. Відмова в іншому випадку найчастіше спричинена некомунікативними типами особистості, некомунікативними рисами особистості та некомунікативними способами спілкування.

В. Петленко розглядає комунікативну толерантність як одну з найважливіших та дуже інформативних якостей людини [9]. Це «команда», оскільки вона відображає фактори долі та виховання, досвід спілкування, культуру, цінності, потреби, інтереси, настанови, характер, темперамент, звички, мислення та, звичайно, емоційний стереотип поведінки. Ця характеристика особистості належить до основи, оскільки вона суттєво визначає її життєвий шлях та діяльність - ситуацію в безпосередній близькості та на роботі, професійний розвиток та професійні обов'язки.

Щоденне спілкування демонструє різні прояви комуні-

кативної толерантності: одні люди дуже толерантні до інших, інші добре приховують ворожість до партнерів, інші здатні переконливо переконати і змусити себе не помічати неприємних якостей інших. Подібним чином широкий діапазон комунікативної толерантності проявляється в широкому діапазоні: характеристики іншого можуть спричинити часткове або повне судження, роздратування або неприйняття [9].

Таким чином, аналіз сучасних уявлень про комунікативну толерантність показав, що це стійка характеристика особистості, завдяки якій здійснюється особливий тип взаємодії індивіда з іншими людьми, заснований на наявності в свідомості суб'єкта успішної, особистісно значущої закономірності толерантної (безконфліктної) комунікативної поведінки і домінуючої орієнтації свідомості на її реалізацію.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеева З.А. Коммуникативная толерантность как элемент коммуникативной компетентности личности. *Вестник Ивановского государственного университета*. 2012. № 1. С. 49-53.

2. Асмолов А.Г. О смыслах понятия «толерантность». *Век толерантности: научно-публицистический вестник*. 2001. С. 8-18.

3. Бабчук О. Г. Психологічні особливості майбутніх фахівців з різним рівнем комунікативної толерантності. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія : Психологія. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Випуск 3. С.5-9.

4. Балданова Е.А. Модель процесса развития коммуникативной толерантности студентов средствами иностранного языка. *Вестник ВГУИТ*. 2018. Том. 80. С. 110-116.

5. Бойко В.В. Коммуникативная толерантность в межличностных отношениях. *Обозрение психиатрии и медицинской психологии*. 2004, С. 13-21.

6. Гришук В.М. Формирование коммуникативной толерантности у студентов гуманитарных специальностей в вузе: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.08. Киров, 2005. 228с.

7. Русакова С.В. Общие подходы к структурной составляющей коммуникативной толерантности. *Психология и педагогика*:

методика и проблемы практического применения. 2012. С.83-87.

8. Поваренков Ю.П. Психологическое содержание профессиональной толерантности учителя. *Вестник Томского государственного педагогического университета.* 2005. Вып. 1 (45). С. 66-70.

9. Петленко В.П. Основы валеологии. Книга третья, 1999. С. 300-302.

ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЧНИХ РЕСУРСІВ СТРЕСОСТІЙКОСТІ

К. пед. наук, доц. Г. К. Кавиліна

Розширення сфери діяльності людини, що нерідко протікає в психологічно напружених умовах, що надають дестабілізуючий вплив на суб'єкта, значно активізувала інтерес дослідників до проблеми стресостійкості. Розробка цієї проблеми дедалі більше набуває міждисциплінарного вигляду: у дослідженнях інтегруються предметні компоненти загальної та диференціальної психології, психології особистості, психології праці, психофізіології та інших галузей психологічної науки. Аналізуючи феноменологію стресу, дослідники вивели явище стресостійкості. Однак до теперішнього часу не склалося єдиної точки зору на визначення цього явища.

У більшості визначень стресостійкість розглядається в контексті цілісного процесу адаптації, тому її пов'язують із емоційною стабільністю та емоційною стійкістю.

Стресостійкість інтерпретується і як інтегративна властивість особи. Тут насамперед слід звернутися до робіт О. М. Савиченко. Ця властивість, по-перше, відображає ступінь адаптації людини до впливу екстремальних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища та діяльності; по-друге, воно маркується рівнем функціональної надійності особистості як суб'єкта діяльності напружених умов її реалізації Нарешті, по-третє, ця властивість проявляється в активації функціональних